

Els cants a les nostres celebracions litúrgiques (1)

Dil, 13/09/2021 per Josep Lligadas

[Una font que raja sempre](#)

Fa dos o tres anys vaig anar a una ordenació presbiteral en una catedral catalana. Portaven els cants un grup ben endreçat de seminaristes, que ho van fer bé, però jo no vaig poder participar en bona part d'aquells cants, perquè no me'ls sabia. La resta de l'assemblea, certament, tampoc. I és que van cantar tots els cants tal com estan previstos al ritual, que són cants molt propis d'aquell tipus de celebració, però que ningú no sap perquè no es canten mai a cap parròquia.

En canvi, uns quants anys abans, el 2009, quan va ser ordenat bisbe auxiliar de Barcelona l'actual bisbe de Mallorca, Sebastià Taltavull, vam cantar com a cant d'entrada el "Serviu el Senyor amb alegria" de l'Ireneu Sagarra, per voluntat del que s'havia d'ordenar i malgrat que alguns liturgistes de pro van arrufar el nas perquè aquell cant no era "el que tocava" en aquell cas com a cant d'entrada. La gent, aquest cop, sí que se'l sabia i el va cantar amb entusiasme. Als liturgistes de pro no els devia agradar gens que fos un cant tan poc sofisticat, amb una música tan a l'abast de tothom...

Aquí, a diferència d'altres llocs d'Europa, venim d'una tradició musical més aviat feble. Certament, tenim la magnífica tradició de Mn. Lluís Romeu i de Lluís M. Millet, però les lletres d'aquells cants, escrites a cavall dels segles XIX i XX, destil·len una espiritualitat que ens els allunya. Sí, tenim un cant d'aquella època que ha resistit i resistirà, el Virolai, però diria que cap més. Bé, sí, també un altre, el Crec en un Déu.

En canvi, en altres llocs d'Europa, com ara Alemanya o Anglaterra, tenien una tradició d'himnes que han pogut mantenir després de la reforma conciliar, mentre que a França, amb menys tradició, van tenir, en el moment de la reforma, una colla de compositors a punt per oferir una obra sòlida i valuosa que de seguida va quallar. Aquí, el més semblant a això va ser l'Himnari de Montserrat d'Hildebrand Millet i Ireneu Sagarra, que al principi va ser molt ben aprofitat però que després ja no tant. Els bons cants del tàndem Albert Taulé i Joan Soler Amigó van venir més tard, i la colla de cants litúrgics de Xavier Morlans, encara més tard. De manera que, per enfrontar-nos a la necessitat de cantar en català a la missa, vam agafar el que vam poder: a més de l'Himnari esmentat, i de la colla de salms de l'Ireneu Sagarra, i dels pocs cants que ens començaven a oferir altres compositors com Joan Úbeda, Albert Taulé, Domènec Cols o Jaume Arnella, vam aprofitar de tot: espirituals negres, coses de la nova cançó, algun cant escolta, algunes traduccions dels francesos...

Jo diria que el cant en català en la reforma litúrgica va entrar amb dos pecats originals:

Un, aquesta manca d'un bon repertori inicial, que va crear el clima de que a la missa tot s'hi valia, que l'important era cantar coses que a la gent li agradessin,

encara que no lliguessin gaire amb el que la celebració és i convé que sigui.

I l'altre pecat original va ser el poc interès dels capellans -i, en conseqüència, de la resta de fidels- per conèixer i aprofundir la riquesa de la celebració litúrgica, mirant de transmetre el valor i el pes de cada cosa i la manera de poder viure-la millor. Veníem de la rigidesa preconiliar i l'important era trencar aquella rigidesa. I en aquesta transició vam perdre unes quantes coses que no hauríem d'haver perdut. Per exemple, el valor de cantar tots els diumenges els moments bàsics de la pregària eucarística (diàleg del prefaci, sant i doxologia amb l'Amén final) i de fer-hi músiques atractives, perquè aquests cants ajuden moltíssim a fer entrar en el to de pregària que aquest moment ha de tenir.

A mi em sorprèn això. En aquelles èpoques, i després encara durant molts anys, hi havia una entitat, el CPL, que era forta, reconeguda i estimada, i que hauria pogut guiar bé aquest procés. Però el cas és que no va saber fer-ho: no va saber fer la pedagogia necessària, ni per crear un corpus sòlid de cants amb tots els nous cants que anaven apareixent -torno a recordar el potent i competent tandem Taulé / Soler Amigó, així com després el Xavier Morlans-, ni va trobar la manera de fer entendre la importància de destacar musicalment moments clau com, tal com he dit, la pregària eucarística.

Jo crec que això té dos motius. Un, la genètica anàrquico-progre del clero català. I un altre, més profund, la manca de consens -i, per tant, d'autoritat- a l'hora de decidir què calia, realment, impulsar. Deixeu-m'ho dir, jo crec que els que he anomenat abans "liturgistes de pro" menyspreaven profundament els cants de mossèn Taulé. Per a ells, en el fons, la reforma litúrgica hauria hagut de tenir com a far, si fa o no fa, la litúrgia del papa sant Gregori, del segle VI. I això de mossèn Taulé sonava massa a segle XX. I no diguem els cants del Xavier Morlans, que sonaven a cosa infantil, "de la JOBAC". I a més, cal afegir que els músics -siguin compositors o experts- de fet tendeixen a entendre's poc entre ells. I així estem.

En un cert moment, però, a iniciativa, almenys formalment, dels bisbes catalans, es va intentar una reacció. És a dir, es va intentar consolidar un conjunt de cants que responguessin a allò que realment s'escau a la celebració cristiana. Però, deixeu-m'ho dir, em sembla que no van encertar gens el mètode. Crec que el mètode correcte i respectuós amb el camí fet per l'Església des del Concili ençà, hauria estat veure, amb una mirada àmplia, quins cants transmeten bé la fe cristiana (però no només tenint com a referència el llenguatge clàssic!), quines músiques vehiculen bé aquesta fe i creen clima d'assemblea que fa camí unida en l'Evangeli (però no tenint només com a referència la música de to clàssic!), i quines àmplies varietats de lletra i música poden conuiu en els diversos tipus d'assemblea. I després, incorporar-hi els cants que semblés que mancaven en aquest repertori.

Però no. Amb el propòsit de fer un anomenat *Cantoral Litúrgic Bàsic* es va partir de la idea que el que hi havia d'haver en aquest cantoral eren cants fets a partir dels textos oficials del missal, i altres cants fets de cap i de nou com a cants d'entrada de tots els diumenges, elaborats a base de textos nous creats per la comissió responsable, considerant, doncs, que tots els cants que havien alimentat la fe de la comunitat fins a aquell moment no tenien prou valor. I això no és cert. És menysprear el camí que ha fet l'Església tots aquests anys. Després, hi van afegir, com a complement, els títols d'alguns cants ja existents i coneguts, però no queda clar amb quin criteri. I sorprèn que alguns cants, com ara el salm 33

(“Tasteu i veureu”), que ja té una música prou coneguda feta per Mn. Taulé, i una altra d’anterior obra de Jaume Arnella, aparegui en el Cantoral amb una altra música diferent, nova, deixant de banda les dues ja existents.

Aquest Cantoral, amb el nom, doncs, de *Cantoral Litúrgic Bàsic*, va aparèixer en primera edició el 2004. Però no, no és un *Cantoral Litúrgic Bàsic*. ¿El Cantoral Litúrgic Bàsic de les diòcesis de Catalunya pot ser un cantoral a base de cants fets de cap i de nou, tenint només els textos del missal com a punt de referència, i que no té en compte per res la pràctica pastoral de les nostres parròquies i comunitats cristianes? Doncs no. I menys encara ho és la segona edició, apareguda el 2015, que està farcida de cants d’entrada per a festes de tota menes, que no crec que s’arribin a cantar enlloc, i tots amb un estil de música que poc futur els augura. En aquesta segona edició, arribem al súmmum de l’esperpent en el cant d’entrada de la festa de la Mare de Déu de Montserrat: en comptes de posar el cant que aquest dia es canta a Montserrat (“Florirà i exultarà”), com que en el missal la traducció no és ben bé la mateixa, han fet un cant nou amb la traducció oficial. Ni Montserrat no ha pogut servir de fre a tant de rubricisme!

Dilluns que ve continuarem, i acabarem.